

PIERRE-JEAN LUIZARD • İŞİD Tuzağı

PIERRE-JEAN LUIZARD 1954'te Paris'te doğdu. Ortadoğu uzmanı, tarihçi, CNRS'de (Centre Nationale de la Recherche Scientifique - Ulusal Bilimsel Araştırmalar Merkezi) araştırma direktörüdür. Uzmanlık alanları özellikle Irak, Suriye ve Lübnan'ı kapsamaktadır. *IŞİD Tuzağı*'yla jeopolitika dalında en iyi kitaba verilen 2015 Prix Brienne'e değer görüldü.

Le piège Daech. L'état islamique ou le retour de l'Histoire

© 2015 Editions La Découverte

İletişim Yayınları 2265 • Bugünün Kitapları 197

ISBN-13: 978-975-05-1885-0

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

EDITÖR Bahar Siber

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ayla Karadağ

BASKI ve *CILT* Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

PIERRE-JEAN LUIZARD
IŞİD Tuzacı

Le piège Daech
L'état islamique ou le retour de l'Histoire

ÇEVİREN *Yasemin Özden Charles*

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	9
--------------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLÂM DEVLETİ'NİN İSTİLASI	13
Başarının bileşenleri	13
Bir devlet mi, yoksa “terörist bir örgüt” mü?	19
Savaşı uluslararası alana taşımak	24

İKİNCİ BÖLÜM

SYKES-PICOT'TAN YARUBİYE'YE (TİL KOÇER'E) TARİHİN DÖNÜŞÜ	29
Yerine getirilmeyen vaatler	29
Pan-Arapçı hayaller	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KENDİ TOPLUMUNA KARŞI BİR DEVLET	43
Avrupa modeline benzer bir Arap ulus devleti mi, yoksa Sünni bir devlet mi?	43
Sünni ve Şii ayrılığının kökenleri	51
“Irak sorununun” kanlı bir şekilde yeniden geri dönmesi	55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MEZHEPÇİLİĞİN PENÇESİNDE BİR SURİYE DEVLETİ	61
Dar mekânlarda mezhep mozaiği.....	62
Esad, otoriter rejimi ve Aleviler.....	68

BEŞİNCİ BÖLÜM

ORTADOĞU'DA BÜYÜK BİR KARGAŞAYA DOĞRU	75
Lübnan kapılarına dayanan İslâm Devleti.....	75
Felç olmuş bir Ürdün.....	81
Suudi Arabistan: Kral çıplak.....	85
Türkiye: Erdoğan kendi kazdığı kuyuya düşüyor.....	89

ALTINCI BÖLÜM

İŞİD TUZAĞI	97
Suriye ve Irak'ta eşzamanlı genişleme.....	97
Bariz bir devlet kurma isteği.....	101
Gelecekte yeni bir devlet?.....	102
Çok gelişmiş düzeyde bir propoganda ve iletişim.....	106
Azınlıklara muamele tuzağı.....	108

SONUÇ	113
--------------------	-----

<i>KRONOLOJİK DİZİN</i>	117
-------------------------------	-----

Elinizdeki kitabın yazımı, *Charlie Hebdo* dergisinin yayın kurulu üyelerinin yargısız infazını, *Porte de Vincennes*'de Koşer ürünler satılan bir süpermarkette dört Yahudinin ve Montrouge'da da bir polis memurunun öldürülmesini kapsayan 7-9 Ocak olaylarından birkaç gün önce tamamlandı.

Gerek Fransa'da, gerekse tüm dünyada büyük yankı uyandıran bu trajik olaylarla ilgili değerlendirmeyi kitaba eklemek istemedim. Diğer yandan, yaşanan bu olaylar bana göre bu kitabın yazılma amacını onaylar niteliktedir.

PIERRE-JEAN LUIZARD, 12 Ocak 2015

GİRİŞ¹

Irak'ın bugün içinde bulunduğu durum, kanlı saldırılar ya da seçimler dışında, son yıllarda Batı medyasının manşetlerinden düşmüştü. Irak, bir tür “düşük yoğunluklu savaş” batağına saplanmış, oldukça kargaşalı bir politik sürece gömülmüş ve olan biteni sadece birkaç Ortadoğu uzmanının az çok çözebildiği izlenimi veren bir ülke görünümündeydi.

Ancak 2014 yılı bu durumu tamamen değiştirdi. İslâm Devleti, yeni bir oyuncu olarak, rekor sayılabilecek kadar kısa bir süre içinde, Ortadoğu'nun genelinde “yeni bir durum” yaratarak, kendisini önce Irak sonra da Suriye siyaset sahnesinin merkezine oturtmayı başardı. Batı medyası, kendisine bir çeşit “politik UFO” gibi görünen, nereden çıktığı belli olmayan ve sanki durdurulmaya da kimsenin gücü yetmeyecekmiş gibi görünen cihatçı bir ordunun varlığını, gözlerine inanamayarak keşfetti.²

1 Kitabın çevirisi sürecindeki yardımdan dolayı Yrd. Doç. Dr. Yasin Athoğlu'na teşekkür ederim – ç.n.

2 Metnin devamında, İslâm Devleti'nin bilinen siyasi muhalifleri tarafından ortaya atılan ve Arapça kısaltması DA'İŞ (İŞİD) olan ed-Devlet'ül İslâmiyye fi'l Irak ve's Şam (Irak ve Şam İslâm Devleti) yerine, daha tarafsız olan “İslâm Devleti” ifadesini kullanmayı tercih ettim.

Oysa bu büyük jeopolitik olayın öncesinde, uyarı işareti sayılabilecek pek çok gelişme yaşanmıştı. 2003'ten 2008'e kadar, Amerikan işgali sırasında Sünnilerle Şiiileri karşı karşıya getiren mezhep savaşı, ülkenin en büyük iki Müslüman cemaati arasındaki ilişkilerin uzun tarihinde eşi benzeri görülmemiş biçimde, ardında çoğunluğunu Şiiilerin oluşturduğu yüz binlerce ölü ve –Bağdat şehri özelinde simgelesen– bölgesel bir cemaatleşme ve parçalanma süreci bırakarak, Irak'ı kana buladı. Yedi milyon nüfuslu başkentte, özellikle de şehir merkezinde, Sünniler ve Şiiiler uzun yıllar yer yer karma mahallelerde birbirleriyle iç içe yaşadılar. Bağdat, Sünnilere olduğu kadar Şiiilere de ev sahipliği yapıyordu. Sünnilerle Şiiilerin bir arada yaşaması, Irak toplumunun –ilki İran-Irak Savaşı (1980-1988) olan– bir dizi trajedinin ardından yavaş yavaş cehenneme dönüşmesini az çok geciktirdi ama engel olamadı. 2003 Amerikan işgalinin ve savaşının doğrudan sonucu olarak 2000'li yıllarda yaşanan mezhep kavgası, mezhepçi temizlikle sonuçlandı. Bazı mahalleler tamamen Sünnilerden arındırıldı. Şii milisler, geride binlerce ölü bırakma pahasına, Sünnileri şehirden kaçırmayı başarak, Bağdat'ı Şiiilerin çoğunlukta olduğu bir şehir haline dönüştürmeyi başardılar. Bu arada, Sünnilerle Şiiilerin bir arada yaşadığı karma mahalleler de zaman içinde neredeyse tamamen ortadan kayboldu.

2014 yılı başlarında yaşanan bir olay, yaşanmakta olan bu Irak hikâyesinin devamını gayet güzel ortaya koyuyor. Irak ordusuna ait bir konvoy, muhtemelen Irak ve Şam İslâm Devleti (İslâm Devleti'nin Haziran ayına kadarki adı) üyesi ya da ona bağlı olan cihatçı güçler tarafından, Bağdat'ın kuzeyinde durduruldu. Cihatçılar, askerleri minibüslerinden indirdiler ve namaz kılmalarını emrettiler. Bunu yapmaktaki niyetleri açıkça konvoyda bulunan Şiiileri tespit etmekte. Tehlikeyi hisseden Şii askerlerin çoğu namazlarını Sünnile-

rin yöntemiyle kılmaya çalışsalar da yaptıkları “hatalı” hareketlerle Şii olduklarını ele verdiler. Sünni askerler yakayı kurtarıırken, Şiiler hemen oracıkta katledildiler.

İslâm Devleti’nin gücü ve görünürlüğü, politik ve askerî emellerinin 2012 yılından beri kanlı bir iç savaşa saplanmış komşu ülke Suriye’ye yayılmasıyla ve özellikle de örgüt lideri Ebu Bekir el-Bağdadi’nin, iki ülke arasında kalan bir bölgede kendisini halife ilan etmesiyle ciddi bir şekilde arttı. Önceleri, benzer pek çokları gibi, küçük bir Selefi-cihatçı gruptan ibaret olan örgütün, devlet kurmak gibi bir hedefle ortaya çıkması karşısında, yerel ve uluslararası aktörler gerçekten hazırlıksız yakalandılar. Rekor sayılabilecek kadar kısa bir sürede gerçekleştirilen inanılmaz toprak kazanımı, bölge ülkelerine ve “imansız” güçlere karşı açılan savaş, bu olguya süratle küresel bir boyut kazandırdı. Arap Baharı ve Amerika’nın Irak’ı işgali sonrasında bölge ülkeleri ve beraberinde geleneksel olarak bu devletlere bağlı olan Sünni otoritelerin krize girip parçalanmalarıyla şekillenen bu genel ortamda, devletlerin ortadan kaybolması, geride büyük bir boşluk yarattı. İslâm Devleti, bu boşluktan istifade etmeyi bildi.

İslâm Devleti tarafından işlenen suç ve katliamlar karşısında donup kalmış Batı devletleri, alelacele Ürdün, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Katar gibi kendilerini tehdit altında hisseden pek çok Arap ülkesinin katıldığı geniş bir askerî koalisyon oluşturdular. Ancak bu koalisyonun en büyük zafiyeti, yeniden şekillendirilme sürecinin tam ortasında olan bu bölgeye dair herhangi bir siyasi projesinin bulunmamasıdır. Salt askerî gücün, bu kadar kararlı ve önemli kaynaklara sahip bir düşmanın üstesinden gelemeyeceği açıkça ortadadır.

Bu kitabın amacı, İslâm Devleti’nin hızlı başarısını açıklamaya ve Batılı güçlerin, İslâm Devleti’nin onları kendi savaşının içine çekerek hazırladığı bu tuzağa neden ve nasıl

düştüklerini anlamaya çalışmaktır. Bunu yaparken, Amerika'nın Irak işgalinin kısa tarihine olduğu kadar Arap Baharının nasıl birbiri ardına birden ortaya çıktıklarına, İngiliz ve Fransız mandalarıyla kurulan Arap devletlerinin oluşumlarının uzun tarihine başvurmak kaçınılmazdır. Çünkü gözümüzün önünde yaşanan tarihin, doğrudan ve acı –halbuki öngörülebilir– tekrarının etkisiyle, yüz yıldan uzun bir süredir bildiğimiz haliyle Ortadoğu genelinde yaşanan muazzam değişim ve altüst oluşturu.